

نقش زنان دانشگاهی در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی خانواده

دکتر نرگس باباخانی^۱، هانیه بدیعی^۲، سحر پاکدامن ساوجی^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی پیامدهای اشتغال زنان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن بر امور اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و فرهنگی خانواده در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی خانواده انجام شده است. روش پژوهش از نوع زمینه‌یابی بوده است. بدین منظور از میان کارمندان و اساتید زن دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، ۱۱ نفر (۰۱ کارمند و ۰۱ استاد) به‌طور تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و به وسیله پرسشنامه محقق ساخته با مولفه‌های روابط خانواده، پرورش فرزندان، اقتصاد خانواده و سلامت روانی با اعتبار پذیرفته شده $\alpha = 0.78$ (مورد بررسی قرار گرفتند). فرضیه‌ها پس از تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها (توصیفی و استنباطی) با روش آماری T (تک نمونه) مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج تجزیه و تحلیل آماری نشان داد، حضور زنان در دانشگاه بر روابط خانوادگی، پرورش فرزندان، وضعیت اقتصادی و رفاهی خانواده و سلامت روانی آنان در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی خانواده تأثیر مثبت دارند.

کلید واژه‌ها: اشتغال زنان، روابط خانوادگی، پرورش فرزندان، اقتصاد و رفاه خانواده، سلامت روانی

۱. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، دانشکده روان‌شناسی، رودهن، تهران، ایران

Email: babakhani@riau.ac.ir

۲. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، رودهن، تهران، ایران

۳. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشکده علوم تغذیه، تهران، ایران

۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۱۳۹۱

مقدمه

نیمی از منابع انسانی مؤثر در توسعه تمام جوامع بشری را زنان تشکیل می‌دهند و طی دهه‌های اخیر نقش زنان در توسعه اجتماعی و اقتصادی ملل، ابعاد تازه‌ای یافته و به دلیل دگرگونی‌های اجتماعی و سیاسی، نگرش به زنان در معرض تغییر و تحول قرار گرفته است.

نقش اشتغال در پویایی زندگی انسان انکارناپذیر است و می‌توان آن را کانون ارتباطات انسانی و اجتماعی تلقی کرد. بدون شک از نظر دین اسلام زن و مرد از نظر روح و جوهر انسانی یکسان هستند و تفاوتی بین آنها وجود ندارد. اسلام در رأس همه‌ی دیدگاه‌ها، اشتغال را برای زنان قطعی و امری مسلم می‌داند اما همچنین به تشکیل، حفظ و انسجام خانواده اهمیت می‌دهد.

در ایران امروز، زنان شاغل نقش مهمی در عرصه توسعه اقتصادی خانواده‌ها و جامعه دارند.

تغییر ساختار ارزشی خانواده نسبت به فعالیت اشتغال زنان به این مسئله کمک شایانی کرده است. این تغییر از طریق ورود زنان جوان جامعه به عرصه آموزش عالی صورت گرفته که یکی از پتانسیل‌های اساسی توسعه‌ی جامعه است. تغییر ساختار نظام آموزشی و رشد و افزایش

تحصیلات زنان در عرصه نظام آموزشی، بر فعالیت اشتغال زنان تأثیرات شگرفی گذاشته است. در کنار این عوامل، سایر نهادهای اجتماعی چون ایجاد بسترسازی مناسب نهادهای دولتی و حقوقی (هم به روند افزایش گسترش اشتغال زایی زنان کمک بسیاری کرده است) شریتیان، ۰۳۲۱

در جامعه‌ای که مشارکت زنان در زمینه اشتغال و فعالیت‌های اقتصادی بیشتر باشد، رفاه اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود، زیرا مشارکت زنان در بازار کار موجب کاهش نرخ باریوری، افزایش سطح تولید، افزایش درآمد سرانه و در نتیجه سبب افزایش رفاه اجتماعی کل جامعه می‌شود،

برعکس دسترسی محدود و نابرابر به فرصت‌های کسب درآمد و اشتغال که به صورت بیکاری و کم‌کاری پدیدار می‌شوند، از عمده‌ترین علل فقر است (یزدخواستی و احمدی، ۰۳۲۱). از آن جایی که جهل، فقر و فساد، سه عامل اساسی در ایجاد آسیب‌های اجتماعی به خصوص خانواده است. به همین علت جهت پیش‌گیری از معضلات اجتماعی، ضروری است که این عوامل مورد

توجه و عنایت قرار گیرد.

نقش زنان دانشگاهی در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی خانواده ۱۱۱ بیان مسأله

اشتغال زنان، به عنوان یک توانمندی خاص، سهم عمده‌ای در تنظیم جمعیت جوامع، و بهبود کیفیت زندگی اجتماعی خانواده داشته است. این عامل در توسعه پایدار جوامع و ترویج (فرهنگ اشتغال زایی بسیار مؤثر است) شربتیان، ۳۲۱۰.

طبق نظریه‌ی توانا سازی، شناسایی توانمندی زنان در جهت افزایش اتکاء به خود و ایجاد قدرت درونی آنان مهم است. براساس این نظریه، توانمندی زنان گستره توانایی و فرصت‌های تصمیم‌گیری آنان در موقعیت‌های مختلف زندگی شان است که قبلاً از آن محروم بوده‌اند. (۸۱۱۰ میزان قدرت تصمیم‌گیری زنان شاغل در خانواده از شاخص‌های توانمندی آن، (کبیر. (۸۱۱۰ و این نشان می‌دهد زنان شاغل در تصمیم‌گیری، به شمار می‌رود) قومن و همکاران ۸۱۱۸، ۸۱۱۰؛ ججیب هوی، موقعیتی جدیدی را برای زنان رقم می‌زند) بیگل و همکاران ۳ زنان دانشگاهی طبق نظریه توانا سازی نه برای کسب قدرت، بلکه بر اساس نیاز روانی خود مختاری و نیاز خود شکوفایی در سلسله مراتب نیازها دامنه‌ای از تجارب و فعالیت‌های محیطی را انتخاب کرده‌اند که بتواند نیازهای فطری و اکتسابی خود را ارضاء کنند. از این رو انتخاب شغل در محیط‌های دانشگاهی نه تنها نیازهای خود مختاری، شایستگی و خود شکوفایی را در آنان ارضاء می‌کند، بلکه باعث بهبود روابط خانوادگی و اجتماعی زنان نیز می‌شود.

به منظور استفاده بهینه از این منبع غنی نیروی انسانی بایستی راه به فعلیت درآوردن توانایی‌های زنان را هموار ساخت تا در این راستا علیرغم موانع تاریخی، زنان حضور خود را در مؤسسات آموزش عالی کشور پیوسته پررنگ تر کنند. به طوری که در سال‌های اخیر اشتیاق ورود زنان به دانشگاه منجر به پذیرش آنها به میزان ۰۱ درصد کل ورودی دانشگاه‌ها است. حضور زنان در دانشگاه‌ها که مهم‌ترین مراکز پیشرفت و اشاعه علوم و فناوری و تربیت متخصصان است، علاوه بر اینکه می‌تواند نشانه‌ای از توسعه در هر کشور باشد، راهی برای به فعلیت درآوردن توانایی‌ها و استعدادهای بالقوه زنان در امور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی محسوب شود. از طرفی دیگر گسترش اشتغال زنان و مشارکت بیشتر آنان در امور اجتماعی و تعدد نقش‌ها و وظایف آنها

1. Kabeer

2. Ghoman et al

3. Beegle et al

4. Jejeebhoy

۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

شرایط نوینی را در روابط بین اعضاء خانواده پدید می‌آورد که شناخت هرچه بیشتر این تأثیرات، چشم‌انداز روشن‌تری نسبت به آینده خانواده در اختیار ما قرار می‌دهد. هر چند بین کار به عنوان یک فعالیت اقتصادی در جامعه و حفظ و نگهداری زندگی خانوادگی و پرورش فرزندان تعارض وجود دارد. اما این تعارض را می‌توان از طریق تفاهم بین زن و شوهر و حمایت وسیع مؤسسات ذیربط حل کرد و بدین ترتیب بین کار زن در خانه و کار بیرون آشتی برقرار کرد. بررسی‌ها نشان داده است، ۷۱ درصد از زنان شاغل ابراز می‌کنند که نه تنها در انجام وظایف

(خانه داری با مشکل مواجه نبوده اند، بلکه خود را نیز در این امر موفق دانسته اند) (توسلی، ۲۰۲۸). به همین دلیل اشتغال در امور آموزشی در ایران جزء مشاغل اکثریت زنان تحصیل کرده است زیرا تزامن این گونه مشاغل با وظایف مادری و همسری کمتر از سایر مشاغل است (شادی طلب، ۲۰۳۱۰).

اگر زنان نقش فعال و تعیین کننده ای در اجتماع داشته باشند، در فرآیند پرورش فرزندان قادر خواهند بود فرزندی مسئولیت پذیرتر، سازگارتر، منظم تر، خودکارآمدتر و خودتنظیم تر تربیت کنند (موسوی، ۲۰۳۱۲). شواهدی وجود دارد که نشان دهنده تأثیرات مثبت اشتغال زنان دانشگاهی بر تحول روانی، عاطفی و اخلاقی و در کل پرورش فرزندان آنها است. از جمله اینکه مادران شاغل زمانی را که صرف مراقبت از فرزندان خود می کنند هرچند کمتر از زنان غیر شاغل (۰۷۷۲؛ به نقل، است، اما از نظر کیفی، فعال تر، هدف دارتر و جدی تر هستند) هیل و استافورد (۰۷۷۲؛ به نقل از موسوی، ۲۰۳۱۲). مادران شاغل فرزندانشان را تشویق می کنند تا در همان سنین اولیه مستقل (۰۷۷۲؛ به نقل از موسوی، ۲۰۳۱۲). کودکان مادران شاغل غالباً، و متکی به خود بار آیند (هاک، ۸ سازگاری شخصیتی و اجتماعی بهتری در مدرسه دارند و نسبت به مفاهیم جنسیت عقاید معقولانه تری دارند. دختران مادران شاغل از احساس خود کارآمدی، سازگاری اجتماعی و پیشرفت (۰۷۱۷). خصوصاً فرزندان مادرانی که در ۰۷۲۷؛ گلد، ۰۳۲۸) (در تحقیقی به بررسی تأثیر رده های شغلی فرهنگی-مدیریتی هستند، بهترین عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی را دارند) (احمدی و همکاران، ۲۰۳۲۸ در همین راستا، قجاوند) (۰۳۲۸) (در تحقیقی به بررسی تأثیر اشتغال زنان بر بهداشت روان فرزندان پرداخت که نتایج وی حاکی از تفاوت معنادار میان فرزندان

1. Heil & Stafourd

2. Hack

3. Hoffman

4. Gold

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۱۱۱

زنان شاغل و غیر شاغل بود. به این معنا که فرزندان زنان شاغل از اعتماد به نفس بالاتری نسبت به فرزندان زنان خانه دار برخوردار بودند. یکی از عوامل مؤثر در ایجاد آسیب های اجتماعی و بزهکاری در کودکان و نوجوانان تربیت نادرست والدین به خصوص مادر است. به طوری که تحقیقات نشان داده است فرزندی که از طرف والدین خود حمایت نمی شوند (سلمی و کیویوری، ۸۱۱۰)، و یا همواره از سوی والدین خود خصوصاً مادر دچار تخریب شخصیتی می شوند، بیشتر، در معرض کاهش عزت نفس قرار گرفته و نسبت به خود احساس گناه میکنند (وب و همکاران، ۸۱۱۱) و به سمت رفتارهای پرخطر مانند بزهکاری تمایل پیدا میکنند. در خصوص بزهکاری نوجوانان، تحقیقات نشان داده اند که تحصیلات پایین مادر در بروز بزهکاری نوجوانان مؤثر است (سیف، ۲۰۳۱۷). تحصیلات می تواند سطح آگاهی و بینش افراد را بالا برده و دید مادران را نسبت به مسائل تربیتی و اجتماعی بازتر و وسیع تر نماید و مادران این شناخت را به فرزندان خود منتقل کرده و در نتیجه از بروز ناهنجاری ها جلوگیری نمایند (رئسی، ۲۰۳۱۲؛ شاکریان، ۲۰۳۱۰). امانی، (۲۰۳۲۸) شغل مادران نیز در بزهکاری نوجوانان تأثیرگذار است به طوری که مادران کارمند یا معلم و مادرانی که موقعیت های اجتماعی بالایی دارند، روش تربیتی بهتری را به کار گرفته و (فرزندان آنها کمتر به سمت بزهکاری کشیده می شوند) معظمی و همکاران، ۲۰۳۲۲.

در بررسی تأثیر اشتغال زنان دانشگاهی بر روابط با همسران، نتایج مطالعات نشان داده است، اشتغال زنان نه تنها بر میزان همکاری مردان در امور خانه مؤثر است، بلکه ساخت خانواده را با شرایط نوین متناسب کرده و باعث برقراری روابط مناسب تری بین اعضای خانواده می شود (لی، ۸۱۱۰؛ جارالهی، ۰۳۲۰). هرچند پژوهش ها نشان می دهند اشتغال زنان اثرات آشکاری بر فعالیت های خانگی آنان داشته است و آنان در کنار کار بیرون باز هم وظیفه اصلی خانه داری را بر دوش می گیرند و عموماً مردان نقش بسیار اندکی در این زمینه دارند و اگر به امور خانه بپردازند آن را به عنوان کمک به همسرشان تلقی می کنند. بنابراین نه تنها مسئولیت اصلی زنان در امور خانه داری کاهش نمی یابد، بلکه باعث کاهش زمان فراغت زنان در خانه می شود (آبوت و والاس، ۰۳۲۳). همچنین تحقیقات نشان داده است بین اشتغال زنان و سلامت روانی همسرانشان رابطه وجود دارد. (اوتادی) ۰۳۲۱ (در تحقیقی که به همین منظور انجام داده بود به این نتیجه رسید

1. Web et al

2. Li

3. Aboot & Vallas

۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

که همسران زنان شاغل از سلامت روان بالایی برخوردارند و میزان سلامت روان و رضایت از زندگی زنان نقش تعیین کننده ای را در پیش بینی سلامت روانی مردان دارد. فراس (و همکاران) ۰۳۲۳ (در تحقیق خود به بررسی و مقایسه منبع کنترل و رضایت زناشویی در بین زنان شاغل و خانه دار پرداخت. نتایج تحقیق وی نشان داد که بین منبع کنترل زنان شاغل و خانه دار تفاوت معنادار وجود دارد. به این معنی که زنان شاغل نسبت به زنان خانه دار منبع کنترل درونتری دارند. بنابراین ادراک خودمختاری در آنان بیشتر است و تجارب موفق را به خود نسبت می دهند و ادراک شایستگی در آنان بیشتر می شود. پس رضایت زناشویی در روابط بین زن و مرد شاغل بیش از روابط سنتی است. رضایت زناشویی برای زنانی که با انتخاب خود کار می کنند، تحصیلات بالاتری دارند، کارشان در مؤسسات آموزشی و فرهنگی از جمله دانشگاه ها است و از حمایت همسرانشان برخوردار هستند، بیشتر است.

در تئوری سرمایه انسانی شولتز، انسان به عنوان یک ثروت و یک سرمایه تلقی می شود. از دیدگاه شولتز، آموزش انسان ها باعث بهبود کیفیت نیروی کار شده و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به تبع میزان نیروی تحصیل کرده افزایش می یابد. آموزش عالی در بحث های نظریه سرمایه انسانی جایگاه ویژه ای دارد. در نظریه سرمایه انسانی سرمایه گذاری در آموزش عالی به عنوان تلاش اساسی انسان برای دستیابی به امنیت اجتماعی و پیش گیری از آسیب های اجتماعی مطرح است زیرا به طور کلی فرض شده است که آموزش عالی در طول زمان به کسب درآمد ۰۷۷۰ (، اقتصادی بیشتر منجر می شود) هیکس و لودر.

عبدوس (۰۳۲۰) (در تحقیق خود نشان داد که بین وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و مشارکت سیاسی زنان ارتباط وجود دارد. وی همچنین در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که آموزش های رسمی در این مشارکت ها توسط زنان نقش بسزایی ایفا می کند.

باقری و همکاران (۸۱۱۷) (در پژوهشی که به منظور تأثیر اشتغال زنان بر هرم قدرت در خانواده انجام دادند به این نتیجه رسیدند که اشتغال زنان سبب افزایش قدرت تصمیم گیری آن ها در امور اقتصادی، نحوه تربیت فرزندان، تعیین موالید، تعیین نحوه گذران اوقات فراغت و

افزایش مشارکت سیاسی - اجتماعی آنان می شود.

در خصوص تأثیر میزان علم و دانش زنان در اشتغال آنان تحقیقات نشان داده هر چه میزان

1. Hicks & Loudr

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۳۱۱

علم و دانش زنان افزایش یابد امکان دستیابی آنان به مشاغل بخش اقتصادی (یزدخواستی و احمدی،) ۰۳۲۱ و بخش صنعتی و خدماتی افزایش مییابد و این دو رابطه مثبتی با یکدیگر دارند (. ۰۷۷۰ در همین راستا معموری) ۰۳۱۰ (نیز در تحقیق خود نشان داد که ، (سلطانا و همکاران .

ارتقاء سطح دانش و آگاهی زنان میتواند به عنوان یکی از مهمترین شاخصهای فرهنگی در جامعه محسوب شود تا بدین وسیله از یک سو برنامه ریزی های توسعه از دانش زنان بهره مند گردیده و از طرف دیگر زنان به عنوان محور خانواده نسلی با آگاهی، اعتماد به نفس و ابتکار بیشتر در راستای اهداف توسعه تربیت نمایند.

پس میتوان گفت، ارتقاء سطح دانش زنان و حضور آنان در دانشگاه ضمن اینکه میتواند شاخصی برای نشان دادن شرکت آنان در امور فرهنگی و اجتماعی باشد پیامدهای آن و وضعیت اقتصادی و اشتغال زنان در دوران پس از تحصیل را نیز تسهیل می کند (اعزازی،) ۰۳۲۰ چرا که حضور زنان در دانشگاه ها میتواند به آنان فرصت دهد تا بخشی از مهارت های زندگی را فرا گرفته و تجربه حضور در عرصه های اقتصادی را به دست آورند و در نتیجه نقش مهمی را بر ایجاد رفاه در خانواده ایفا کنند.

اشتغال زنان دانشگاهی از جنبه کسب درآمد و کاهش ریسک و در نتیجه افزایش امنیت، درآمد، درآمد انتظاری خانواده را افزایش میدهد. درآمد زنان شاغل فشارهای اقتصادی را در خانه کاهش میدهد و بر رفاه خانواده مؤثر است (افشاری، . ۰۳۲۱ در خانواده هایی که زن و مرد هر دو کار میکنند، شوهران از حمایت مالی و اجتماعی بالایی برخوردارند و میزان رضایت از زندگی زنان در پیشبینی سلامت روانی مردانشان نیز مؤثر است (آندرید . ۰۷۷۷ این ، و همکاران^۸ عوامل می تواند از فقر خانواده جلوگیری کند و منجر به پیشگیری از آسیب های اجتماعی ناشی از فقر اقتصادی خانواده شود.

از یک جهت سلامت روانی زنان به عنوان یکی از پیامدهای اصلی اشتغال زنان محسوب می شود به طوری که مطالعات انجام شده در کشورهای غربی حکایت از برتری نسبی وضعیت سلامت زنان شاغل در مقایسه با زنان غیرشاغل یا به عبارت دیگر زنانی دارد که صرفاً به ایفای نقش زن

1. Sultana et al

2. Andrade et al

3. Arber & Cooper

4. Hie

5. Valdroun & Jackobz

۲۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم ، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

، ۰۷۲۷ ؛ ناتانسون ، ۰۷۷۲ ؛ والدرون و جاکوبز ، ۱ ، ۸۱۱۱ ؛ هی ، ، خانهدار محدود شدهاند(آربر و کوپر^۳

(۰۷۲۱ و از جهت دیگر، سلامت روانی میتواند تأثیر بسزایی در کارآیی زنان در اشتغال و امور مختلف زندگی خصوصی و اجتماعی آنان داشته باشد. براساس فرضیه بهبود^۸ اشتغال زنان در محیط های فرهنگی و آموزشی از جمله دانشگاه ها، منبع مهمی برای احساس رضایت مندی

زنان است. احساس رضایت ناشی از ادراک شایستگی و لیاقت و تجارب موفقیت آمیز شغلی زنان دانشگاهی از عواملی است که اعتماد به نفس را در زنان افزایش می دهد و بر بهبود سلامت روانی (آنان مؤثر است) مورلان، ۰۷۷۱؛ به نقل از موسوی، ۰۳۱۲؛ خسروی، ۰۳۲۸.

با توجه به ضرورت بررسی نقش دانشگاهها در ارتقای وضعیت علمی و توانمندسازی زنان دانشگاهی خصوصاً با تأکید بر نقش اصلی آنان در خانواده به عنوان اساسیترین و تأثیرگذارترین واحد اجتماعی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی، این پژوهش به بررسی پیامد حضور و اشتغال زنان دانشگاهی بر روابط خانواده، پرورش فرزندان، اقتصاد و رفاه خانواده و سلامت روانی آنان در پیش گیری از آسیب های اجتماعی، جرم و بزهکاری می پردازد.

سؤال های پژوهش

با نگرش بر مبانی نظری و پژوهش های انجام گرفته در داخل و خارج، سوالات پژوهشی زیر مطرح می شود.

- ۰- آیا اشتغال زنان در دانشگاه ها بر روابط خانوادگی آنان مؤثر است؟
- ۸- آیا اشتغال زنان در دانشگاه ها بر پرورش فرزندان مؤثر است؟
- ۳- آیا اشتغال زنان در دانشگاه ها بر اقتصاد و رفاه خانواده مؤثر است؟
- ۰- آیا اشتغال زنان در دانشگاه ها بر سلامت روانی آنان مؤثر است؟

روش پژوهش

این پژوهش براساس نوع هدف، ماهیت موضوع و چگونگی جمع آوری اطلاعات، پژوهش توصیفی از نوع زمینهبیایی است. در این روش معمولاً اظهار نظر افراد با استفاده از ابزار پرسش نامه یا مصاحبه مورد بررسی قرار میگیرد و با توجه به تجزیه و تحلیل پاسخهای آزمودنی ها به سؤال های پژوهشی پاسخ داده می شود.

1. Nathanson

2. Hypothesis Enhancement

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۱۲۱

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه زنان متأهل شاغل در دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه ۲ شامل استادان و کارمندان هستند. لازم به ذکر است دانشجویان زن متأهل در این جامعه پژوهشی قرار نمی گیرند. بدین ترتیب از بین افراد جامعه آماری به صورت تصادفی طبقه ای در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، از دو طبقه اساتید و کارمندان، ۰۱۱ نفر ۰۱ (کارمند و ۰۱ استاد) انتخاب شدند و به پرسشنامه محقق ساخته پاسخ دادند.

ابزار سنجش

در این پژوهش جهت جمع آوری اطلاعات از پرسش نامه محقق ساخته ای که شامل ۳۱ سؤال ۱ گزینه ای براساس مقیاس لیکرت بود، استفاده شد. در بررسی ویژگی های روان سنجی پرسش نامه محقق ساخته نتایج تحلیل عاملی نشان داد، گویه های ۰ تا ۰۳، برای سنجش روابط خانوادگی، گویه های ۰۰ تا ۰۷، برای سنجش پرورش فرزندان، گویه های ۰۱ تا ۰۳۱ برای سنجش اقتصاد و رفاه خانواده و گویه های ۰۸ تا ۰۸۱ برای سنجش سلامت روانی زنان دانشگاهی ۱ بدست آمده است / است. ضریب پایایی در نمونه بررسی شده با روش آلفای کرونباخ برابر با ۰۲۰

که پایایی نسبتاً بالایی را نشان می دهد.

یافته ها

پس از جمع آوری اطلاعات پرسشنامه ای، داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS ۰۲ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج در جداول به تفصیل توضیح داده می شود. جدول شماره یک مربوط به نتایج اظهارات پاسخ گویان درباره تأثیر حضور زنان در دانشگاه بر روابط خانوادگی آنان است.

۱۰ درصد زنان بر این باورند که در انجام وظایف مربوط به / نتایج آماری نشان می دهد .
۸۰ درصد / درصد در این زمینه نظری ندارند و در حدود / ۱ زندگی به خوبی عمل می کنند .
معتقدند که در انجام تکالیف زندگی ناموفق اند. با توجه به نتایج نشان داده می شود درصد بیشتری از زنان شاغل اشتغال را مانعی برای انجام تکالیف مربوط به زندگی نمی دانند. همچنین (۰ که / حدود ۲۱ درصد زنان اعتقاد دارند در حل مسائل زندگی توانمندند و نمره میانگین ۰۳) بیشتر از میانگین فرضی است، این واقعیت را نشان می دهد.

۲۲۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

۸ که کمتر از میانگین فرضی است، نشان می دهد / استحکام زندگی زناشویی با میانگین ۷۲ فقط ۰۱ درصد از پاسخ گویان زن معتقدند که حضور شان در دانشگاه باعث استحکام زندگی زناشویی آنان می شود.

۰ بالاترین مقدار را در این حوزه داشته و / قدرت سازگاری زنان دانشگاهی با میانگین ۳۱
۲۲/۰ درصد از پاسخ گویان معتقدند که حضور شان در دانشگاه باعث افزایش قدرت سازگاری / ۱۰/۱ آنان شده است. و همچنین گویه های افزایش توانایی حل مسئله زندگی با میانگین ۱۱
۱۱ درصد) نشان می دهد، (۳ / درصد) و همدلی و همدردی بین اعضاء خانواده با میانگین ۰۳
حضور زنان در دانشگاه باعث افزایش تجارب، آگاهی و اقتدار آنان شده و به سازگاری و تعاملات اجتماعی آنان کمک می کند.

همان طور که نتایج جدول ۰ نشان می دهد، چون انتظارات زنان از زندگی در کل با میانگین ۸/۰۸ از میانگین فرضی کمتر است، به نظر می رسد انتظارات آنان از همسرانشان به عنوان جزئی از روابط زندگی نیز کاهش می یابد و این یافته به خوبی نشانگر این واقعیت است (میانگین برابر ۸/۱ است)

۳۲ در صد زنان دانشگاهی ابراز می کنند روابط کلامی آنان با افراد خانواده / همچنین ۳
۸ کمتر از میانگین فرضی است. میانگین / تضعیف شده است، زیرا میانگین این پدیده برابر ۲۲
۳، وظایف در نقش / پاسخگویی زنان به سؤال های مربوط به ایجاد همدلی و همدردی ۰۳)
(۳، نقش مشاور در) ۳ / ، روابط عاطفی در خانواده) ۳ / ۰۲ ، روابط جنسی / ۲۱ (همسراری ۱۱)
(بیشتر از میانگین فرضی است و این نشان می دهد نگرش زنان دانشگاهی در این / خانواده)
موارد مثبت است و اشتغال خود را عامل محدود کننده در این پدیده ها نمی دانند. اما در کل،
۱ بیشتر از / نتایج مطالعات نشان داده است میانگین نگرش زنان در روابط خانوادگی با مقدار ۱
میانگین فرضی) ۳۰ (است که نشان دهنده نگرش مثبت آنان به این امر می باشد. بدین معنی
اشتغال زنان دانشگاهی باعث بهبود روابط خانوادگی شده است که معناداری آن به صورت آماری
در جدول ۸ و ۳ مورد بررسی قرار می گیرد.

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۲۳۱
جدول ۱: اظهار نظر پاسخ گویان درباره تأثیر حضور زنان دانشگاهی بر اقتصاد و رفاه خانواده

حوزه
شماره
گویه
وزن طیف
۱
۰
۳
۸
۰
میانگین
میانگین
فرضی
گویه های حوزه روابط
خانوادگی
خیلی
زیاد
زیاد
تا
حدودی
کم
خیلی
کم
روابط
خانوادگی
۰
انجام وظایف
مربوط به
زندگی
فراوانی
درصد
۰/۱
۸۲/۳
۰۰
۸۳/۳
۰/۳
۸۰/۱
۰۰
۸۰/۱
۱
۱
۳/۱۳
۳
۸
توانایی حل
مسائل زندگی

فراوانی

درصد

۸۸

۳۰/۱

۸۰

۰۳/۳

۰۰

۰۲/۳

۱

۱

۰

۰/۱

۰/۰۳

۳

۳

استحکام

زندگی

زناشویی

فراوانی

درصد

۰۰

۰۲/۳

۰۳

۸۰/۱

۸۱

۳۳/۳

۰

۰/۱

۰۸

۸۱

۸/۷۲

۳

۰

سازگاری فرد

با محیط

فراوانی

درصد

۳۰

۱۰/۱

۸۸

۳۰/۱

۰

۰/۱

۱

۱

۰

۰/۱

۰/۳۱

۳
۱
انتظارات فرد
از زندگی
فراوانی
درصد
۱
۲/۳
۰.۱
۸۱
۰.۱
۸۲/۳
۰.۱
۰.۰/۱
۰.۳
۸۰/۱
۸/۰.۸
۳
۰
انتظارات از
همسر
فراوانی
درصد
۳
۱
۰.۷
۳۰/۱
۸۱
۰.۰/۱
۳
۱
۰.۱
۰.۰/۰
۸/۷
۳
۱
ایجاد همدلی و
همدردی
فراوانی
درصد
۰.۳
۸۰/۱
۰.۱
۸۲/۳
۸۰
۳۱
۰
۰/۱

۱
۲/۳
۳/۰۳
۳
۲
وظایف در
نقش
همسرداری
فراوانی
درصد
۰۰
۰۲/۳
۰۷
۳۰/۱
۷
۰۱
۰۰
۰۲/۳
۰۱
۰۰/۱
۳/۱۱
۳
۷
روابط جنسی
فراوانی
درصد
۸۳
۳۲/۳
۰
۰۱
۱
۰۰/۱
۷
۰۱
۰۱
۸۱
۳/۲۱
۳
۰۱
روابط کلامی
در خانواده
فراوانی
درصد
۷
۰۱
۰۰
۸۳/۳
۰

۰۱
۸۳
۳۲/۳
۲
۰۳/۳
۸/۲۲
۳
۰۰
روابط عاطفی
در خانواده
فراوانی
درصد
۰۷
۳۰/۱
۰۰
۰۲/۳
۱
۰۰/۱
۰۳
۸۰/۱
۰۱
۰۰/۰
۳/۰۲
۳
۰۸
نقش مشاور در
خانواده
فراوانی
درصد
۸۰
۳۱
۸۸
۳۰/۱
۰۱
۸۲/۳
۱
۱
۱
۱
۰/۱
۳
جمع
۰۱/۱
۳۰

۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

جدول ۲: شاخص های آمار توصیفی در متغیر روابط خانوادگی

خطای استاندارد از

میانگین
انحراف
استاندارد
میانگین
فرضی
میانگین
واقعی
تعداد
۰/۱۸
۱/۷۱
۳۰
۰/۱۱
۰/۱

جدول ۳: نتایج آزمون آماری t در بررسی فرضیه اول پژوهش

حداکثر
حداقل
تفاوت
میانگین
مقدار t
جدول
سطح
معناداری
دامنه
آزمون
درجه
آزادی
مقدار t
محاسبه
شده
۰/۱۰
۱/۰۰
۷/۱۱
۰/۰۱
۱/۱۱
۰
۱۷
۷/۱۰

جهت بررسی اختلاف معنی دار بین میانگین فرضی و محاسبه شده از آزمون t تک نمونه استفاده شده است. با توجه به مقدار t محاسبه شده و مقایسه ی آن با t جدول نشان داده می شود که در سطح اطمینان $P < 0.01$ تفاوت معناداری بین میانگین فرضی و میانگین نمونه وجود دارد که دال بر معنادار بودن تأثیر حضور زنان در دانشگاه بر روابط خانوادگی آنان است. همچنین در بررسی تأثیر حضور زنان در دانشگاه بر تربیت و پرورش فرزندان نتایج نظر سنجی زنان دانشگاهی در جدول ۰ به طور خلاصه آورده شده است.

جدول ۱. اظهار نظر پاسخ گویان درباره تأثیر حضور زنان دانشگاهی بر تربیت و پرورش فرزندان

حوزه	شماره گویه	وزن طیف	
میانگین میانگین فرضی گویه های حوزه پرورش فرزندان خیلی زیاد زیاد تاحدودی کم خیلی کم پرورش فرزندان	۱	۱	
	۱	۱	
	۳	۳	
	۲	۲	
	۱	۱	
	۱۱	۱۱	
	تأثیر منفی بر پرورش فرزندان فراوانی درصد	۰۳	۸۱
	۱	۱	
	۷	۷	
	۰۰	۰۰	
	۳/۰۳	۳/۰۳	
۳	۳		
۸۰/۱	۸۰/۱		
۳۳/۳	۳۳/۳		
۰۰/۱	۰۰/۱		
۰۱	۰۱		
۰۱/۰	۰۱/۰		
۱۱	۱۱		
افزایش پیشرفت تحصیلی			

فراوانی

درصد

۸۱

۰۲

۰۰

۸

۷

۳/۰۲

۳

۳۳/۳

۳۱

۰۲/۳

۳/۳

۰۱

۱۱

فراوانی

۸۰

۰۲

۰۰

۸

۲

۳/۱۱

۳

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۲۱۱

تقویت حس

مسئولیت پذیری

درصد

۳۱

۳۱

۰۲/۳

۳/۳

۰۳/۳

۱۱

افزایش استقلال و

خودکفائی

فراوانی

درصد

۰۰

۸۱

۰۱

۳

۰

۳/۰۱

۳

۸۳/۳

۳۳/۳

۸۲/۳

۱
 ۰۱
 ۱۱
 کاهش نظم پذیری
 فراوانی
 درصد
 ۰۰
 ۰۱
 ۰۰
 ۷
 ۰۸
 ۸/۷۱
 ۳
 ۰۲/۳
 ۸۲/۳
 ۰۲/۳
 ۰۱
 ۸۱
 ۳۱
 افزایش اعتماد به
 نفس
 فراوانی
 درصد
 ۰۱
 ۸۳
 ۰۱
 ۸
 ۱
 ۳/۱۱
 ۳
 ۸۱
 ۰۰/۳
 ۰۰/۱
 ۳/۳
 ۰۰/۱
 جمع
 ۲۱۲۲/
 ۱۱

۱۰ درصد از پاسخ گویان معتقدند که حضور آنان در دانشگاه باعث / یافته ها نشان می دهد ۳
 ۰۳ درصد، / افزایش اعتماد به نفس در فرزندان میشود و همچنین گویههای پیشرفت تحصیلی ۳)
 ۱۱ درصد) سایر شاخص هایی هستند که / مسؤلیت پذیری ۰۱ (درصد)، استقلال و خودکفایی ۰)
 نشان می دهند اگر اشتغال زنان با مراقبت و حساسیت صورت پذیرند، نه تنها در پرورش فرزندان
 تأثیر منفی ندارد، بلکه می تواند مفید واقع شود.

جدول ۱: شاخص های آمار توصیفی در متغیر پرورش فرزندان
 خطای استاندارد از میانگین

انحراف استاندارد

میانگین فرضی

میانگین واقعی

تعداد

۰/۱۸

۱/۷۸

۰۲

۸۸/۰۸

۰۱

جدول ۱: نتایج آزمون آماری t در بررسی فرضیه دوم پژوهش

حداکثر

حداقل

تفاوت

میانگین

جدول t

سطح

معناداری

دامنه

آزمون

درجه

آزادی

t محاسبه

شده

۰/۰۰

۸/۱۱

۰/۰۸

۰/۰۱

۱/۱۱

۰

۱۷

۰/۱۸۱

، طبق جدول شماره ۱/ t محاسبه شده در سطح $P < ۱۱$ از t جدول بزرگ تر است و این عدد نشان می دهد که در این سطح فرضیه دوم پژوهش با استفاده از شواهد موجود مورد تأیید واقع میشود. بنابراین نتایج آزمون آماری مشخص میکنند، حضور زنان در دانشگاه بهصورت معناداری

۲۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

بر پرورش فرزندانشان مؤثر است.

جدول ۱۰. اظهار نظر پاسخ گویان درباره تأثیر حضور زنان دانشگاهی بر اقتصاد و رفاه خانواده

حوزه	شماره گویه	وزن طیف
	۱	۰
	۳	۸
	۰	۰
میانگین		
میانگین فرضی		
گویه های حوزه اقتصاد و رفاه خانواده		
خیلی زیاد		
زیاد		
تاحدودی		
کم		
خیلی کم		
اقتصاد و رفاه خانواده		۸۱
بهبود شرایط اقتصادی		
خانواده		
فراوانی		
درصد		۳۸
		۸۰
		۰
		۱
		۰
		۰/۳۲
		۳
		۱۳/۳
		۳۱
		۰۱
		۱
		۰/۱
		۸۲
قدرت خرید		
فراوانی		
درصد		۸۱
		۸۳
		۰۰
		۱
		۰
		۰/۰۲

۳
۰۰/۱
۳۲/۳
۰۲/۳
۱
۰/۱
۸۷
امکانات رفاهی و آموزشی
فراوانی
درصد
۰۳
۳۳
۷
۰
۰
۳/۱۲
۳
۸۰/۱
۱۱
۰/۱
۰/۱
۰/۱
۳۱
هزینه های زندگی
فراوانی
درصد
۳
۰/۱
۰۰
۰۰
۰/۱
۸/۰۳
۳
۱
۸۱
۰۲/۳
۸۳/۳
۸۲/۰
جمع
۰۲/۸۳
۰۸

همچنین در بررسی تأثیر حضور زنان در دانشگاه بر اقتصاد و رفاه خانواده، نتایج نظر سنجی ۲۲/۳ زنان دانشگاهی در جدول ۱ به طور خلاصه آورده شده است. براساس داده های جدول فوق، ۳ درصد زنان دانشگاهی معتقدند که اشتغال آنان در دانشگاه منجر به بهبود شرایط اقتصادی

خانواده، افزایش قدرت خرید می شود ۲۱ (درصد)، افزایش امکانات رفاهی و آموزشی خانواده
۱۱/۱۰ درصد) و باعث افزایش هزینه های زندگی ۳۱ (درصد) آنان شده است) .

جدول ۱: شاخص های آمار توصیفی در متغیر اقتصاد و رفاه خانواده
خطای استاندارد از میانگین

انحراف استاندارد

میانگین فرضی

میانگین واقعی

تعداد

۱/۰۳

۳/۳۸

۰۸

۰۲/۸۳

۰۱

جدول ۳: نتایج آزمون آماری t در بررسی فرضیه سوم پژوهش

حداکثر

حداقل

تفاوت

میانگین

جدول t

سطح

معناداری

دامنه

آزمون

درجه

آزادی

t محاسبه

شده

۱/۱۷

۱/۳۲

۰/۸۳

۰/۰۱

۱/۱۱

۰

۱۷

۰۰/۱۳۷

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۲۱۱

نتایج آزمون آماری براساس جدول فوق نشان می دهد که تأثیر حضور زنان در دانشگاه با /سطح اطمینان $P < 0.11$ بر اقتصاد و رفاه خانواده آنان معنادار است و فرضیه سوم پژوهش بر اساس شواهد موجود با اطمینان ۷۱ درصد تأیید می شود. همچنین در بررسی تأثیر حضور زنان در دانشگاه بر سلامت روانی آنان، نتایج نظرسنجی زنان دانشگاهی در جدول ۰۱ به طور خلاصه آورده شده است.

جدول ۰۱. اظهار نظر پاسخ گویان درباره تأثیر حضور زنان دانشگاهی بر سلامت روانی زنان

حوزه	شماره گویه	وزن طیف
	۱	۰
	۳	۸
	۰	۰
میانگین		
میانگین فرضی		
گویه های حوزه سلامت روانی		
خیلی زیاد		
زیاد		
تاحدودی		
کم		
خیلی کم		
سلامت روانی		
	۲۱	
محدودیت زمان		
تفریحات سالم		
فراوانی		
درصد		
	۸	
	۰۰	
	۰	
	۸۰	
	۸۸	
	۸/۱۲	
	۳	
	۳/۳	
	۰.۲/۳	
	۰/۱	
	۳۱	
	۳۰/۰	
	۱۲	
ایجاد شور و نشاط		

فراوانی

درصد

۸۰

۰۰

۸۸

۰

۱

۳/۷۱

۳

۳۱

۸۰/۱

۳۰/۱

۰/۱

۱

۲۲

خودشکوفائی

فراوانی

درصد

۸۰

۸۰

۰۸

۸

۰

۰/۱۸

۳

۳۱

۰۱

۸۱

۸/۳

۰/۱

۲۳

افزایش اعتماد به نفس

فراوانی

درصد

۸۱

۳۸

۳

۱

۱

۰/۳۱

۳

۰۰/۱

۱۳/۳

۱

۱

۱
۲۱
احساس رضایت از
زندگی
فراوانی
درصد
۰۷
۳۸
۱
۰
۰
۰/۰۱
۳
۳۰/۱
۱۳/۳
۰۰/۱
۰/۱
۰/۱
۲۱
مثبت نگری
فراوانی
درصد
۰۱
۸۰
۰۱
۰
۰
۳/۷۳
۳
۸۲/۳
۰۳/۳
۸۱
۰/۱
۰/۱
۲۱
خستگی و کسالت
روحي
فراوانی
درصد
۷
۸۰
۱
۰۱
۷
۳/۰۸

۳
 ۰۱
 ۰۳/۱
 ۰۰/۱
 ۸۱
 ۰۳/۰
 ۲۱
 افزایش قدرت تصمیم
 گیری
 فراوانی
 درصد
 ۸۳
 ۸۷
 ۰
 ۰
 ۰
 ۰/۰۱
 ۳
 ۳۲/۳
 ۰۲/۳
 ۰۱
 ۰/۱
 ۰/۱
 جمع
 ۱۱۳۱/
 ۲۱

یافته های جدول فوق نشان می دهد، اشتغال و حضور زنان در دانشگاه منجر به افزایش ۲۰ درصدی، ایجاد / اعتماد به نفس و خودباوری آنان ۷۱ (درصد)، ارتقاء قدرت تصمیم گیری ۰ (۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم ، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱ احساس رضایتمندی از زندگی ۷۰ (درصد) برآورده شدن نیاز خودشکوفایی ۱۱ (درصد)، مثبت ۰۰ درصد)، شده است ۱۰ / درصد) ایجاد هیجانات مثبت و شور و نشاط در زندگی / ۱ (نگری ۰) جدول ۱۱: شاخص های آمار توصیفی در متغیر اقتصاد و رفاه خانواده خطای استاندارد از میانگین

انحراف استاندارد

میانگین فرضی

میانگین واقعی

تعداد

۱/۱۱

۱/۰۳

۸۰

۳۰/۰۱

۰۱

جدول ۱: نتایج آزمون آماری t در بررسی فرضیه چهارم پژوهش

حداکثر

حداقل

تفاوت

میانگین

جدول

t

سطح

معناداری

دامنه

آزمون

درجه

ازادی

t محاسبه

شده

۰۳/۱۱

۰۱/۱۰

۰۸/۰۱

۰/۰۱

۱/۱۱

۰

۱۷

۰۱/۳۱۸

، طبق جدول شماره ی ۱/ t ۰۸ محاسبه شده در سطح $P < ۱۱$ از t جدول بزرگتر است و این عدد نشان می دهد که در این سطح فرضیه چهارم پژوهش با استفاده از شواهد موجود مورد تأیید واقع می شود. بنابراین نتایج آزمون آماری مشخص می کند، حضور زنان در مراکز دانشگاهی تأثیر به سزایی بر سلامت روانی آنان در ابعاد گسترده ای دارد.

بحث و نتیجه گیری

براساس تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، اهم آثار حضور زنان دانشگاهی در پیشگیری از آسیب های اجتماعی خانواده در چهار محور، روابط خانوادگی، پرورش فرزندان، اقتصاد و رفاه خانواده و سلامت روانی به شرح ذیل است:

حیطه روابط خانوادگی

- قدرت سازگاری زنان دانشگاهی با محیط اجتماعی، بر اثر ارتقاء سطح آگاهی و کسب تجارب جدید در محیط دانشگاهی افزایش یافته و منجر به بهبود تعاملات اجتماعی آنان در حوزه های متفاوت اجتماعی به خصوص خانواده شده است.

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۲۳۱

- علم روان شناسی حل مسأله را انتقال یادگیری میداند که در آن تجربه یادگیری در یک موقعیت به موقعیتهای دیگر تعمیم می یابد. در همین زمینه یافته های پژوهش نشان می دهند، زنان دانشگاهی به علت موقعیت تحصیلی و شغلی در دانشگاه بهتر می توانند از تجارب کسب شده در حل مسأله روزمره زندگی خود استفاده کنند به طوری که منجر به افزایش توانایی حل مسأله در زندگی اجتماعی و خانوادگی آنان شده است.

- مشاوره یک جریان یادگیری بر اساس ارتباط بین دو نفر، یا بیشتر است. که مشاور با داشتن مهارت ها و صلاحیتهای علمی و شخصیتی می کوشد مراجع خود را با توجه به نیازهایش یاری کند تا به بینشی جدید فایق آید. یافته های این پژوهش نشان می دهد که زنان دانشگاهی به دلیل بهبود سطح مهارت ها و صلاحیت های علمی و حرفه ای خود توانسته اند با برقراری روابط مؤثر و شناخت نیازهای اعضای خانواده، نقش مشاور را در خانواده به خوبی ایفا کنند.

- یافته ها نشان می دهد که اشتغال زنان در دانشگاه نه تنها تعارضی با وظایف خانه داری آنها ندارد، بلکه با زیر پا گذاشتن عقاید سنتی در نقش زنان و اعتقاد به برابری جنسیتی، زنان همکاری بیشتری از همسرانشان دریافت می کنند. به همین علت همکاری بین زن و مرد باعث ایجاد همدردی و همدلی، افزایش روابط کلامی، روابط عاطفی و افزایش استحکام زندگی زناشویی می شود.

در کل براساس یافته های پژوهشی در عوامل به وجود آورنده حوزه روابط خانوادگی می توان نتیجه گرفت که حضور زنان در دانشگاه اثرات مثبتی بر روابط خانوادگی آنان داشته است. این نتایج با نتایج مطالعات غیرمستقیمی که توسط توسلی (۲۰۲۸)، مقصودی (۲۰۲۳) (جارالهی (۲۰۲۰)، شادی طلب) (۲۰۲۱)، اوتادی (۲۰۲۱)، آندرید و همکاران (۲۰۲۷) و هافمن (۲۰۲۷) انجام شده است، همخوانی دارد.

حیطه پرورش فرزندان

- برخلاف عقاید معمول مبنی بر اینکه اشتغال مادران بر پرورش فرزندان آسیب می رساند، شواهد این پژوهش نشان می دهد که این امر برای پرورش فرزندان امتیازاتی را نیز موجب می شود.

۳۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱

- نتایج پژوهش نشان داده است که مشاغل دانشگاهی روحیه و احساس خودارزشمندی یک مادر را افزایش می دهد و موجب بهتر شدن رابطه مادر با فرزند می شود. هم چنین فرزندان مادران دانشگاهی به خصوص دختران در تحصیل و اهداف شغلی خود،

معیارهای بالاتری را برمی‌گزینند و هرگونه موفقیت را به خود نسبت داده و احساس ارزشمندی و شایستگی در آنان رشد می‌کند.

-مادران دانشگاهی آگاهانه از همان سنین اولیه به فرزندانشان اجازه می‌دهند مستقل و متکی به خود بارآیند و می‌دانند رفتار کودکان زمانی می‌تواند خودمختار باشد که تمایلات و ترجیحات و عقاید آنان تعیین‌کننده فعالیت‌های انتخابی آنان باشد و اگر تحت فشار عوامل بیرونی قرار گیرند، استقلال و خودکفایی آنان نادیده گرفته می‌شود. -این پژوهش نشان داده است که مادران دانشگاهی به دلیل برخورداری از تحصیلات بیشتر در مراحل اولیه می‌توانند در زمینه یادگیری به فرزندان خود کمک کنند و تحریکات ذهنی بیشتری برای آنان فراهم آورند و در مراحل بعدی با تأمین مالی و ایجاد امکانات مالی و ایجاد امکانات آموزشی، موجب پیشرفت تحصیلی در فرزندان خود می‌شوند.

در کل می‌توان نتیجه گرفت که اگر اشتغال مادران دانشگاهی با مراقبت و حساسیت بیشتر صورت پذیرد، میتواند موجبات رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی و روانی -حرکتی را در فرزندان ایجاد کند. مطالعاتی که توسط صاحب نظرانی همچون هافمن (۰۷۲۰)، معظمی و همکاران (۰۳۲۲، قجاوند) ۰۳۲۸، احمدی و همکاران (۰۳۲۸، امانی) ۰۳۲۸ (و موسوی) ۰۳۱۲ (انجام) شده، این نتایج را تأیید می‌کند.

حیطه اقتصاد و رفاه خانواده

-نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد، زنان دانشگاهی علاوه بر ایفای نقش شغلی در دانشگاه، بر انجام وظایف و مسئولیت‌های پنهان و نامحسوس خانه داری می‌پردازند که تمام این نقش‌ها مؤید مشارکت وسیع زنان دانشگاهی در امر اقتصاد خانواده و کشور است.

نقش زنان دانشگاهی در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی خانواده ۱۳۱

-افزایش درآمد زنان دانشگاهی نه تنها قدرت خرید کالاهای مصرفی و غیرمصرفی خانواده را افزایش داده، بلکه امکانات تفریحی، رفاهی و آموزشی بیشتری را برای آنان و خانواده‌شان فراهم می‌کند.

-مطابق بررسی انجام شده، افزایش هزینه‌های تحصیلی ناشی از اشتغال زنان نه تنها بر اقتصاد خانواده تأثیر منفی ندارد، بلکه پیامدهای مثبتی را نیز در بلندمدت بر بنگاه‌های اقتصادی کشور و خانواده خواهد داشت.

در کل میتوان نتیجه گرفت که حضور زنان در دانشگاه بر اقتصاد و رفاه خانواده تأثیر مثبت دارد که این نتایج با نتایج مصالعاتی که توسط مهرانگیزکار (۰۳۱۷)، یزدخواستی و احمدی (۰۳۲۱)، عبدوس (۰۳۲۰) و افشاری (۰۳۲۱) انجام شده، همخوان است.

حیطه سلامت روانی

-طبق بررسی انجام شده زنان دانشگاهی براساس موقعیت شغلی خود، میتوانند هر چه بیشتر با محیط خود تعامل یابند و از توانایی‌هایشان استفاده کنند. در این میان کسب

تجارت موفقیت آمیز و نسبت دادن آن به خود در زندگی خصوصی و شغلی در شکل گیری اعتماد به نفس و خودپنداره مثبت تأثیر به سزایی می گذارد که همه این عوامل بر سلامت روانی آنان مؤثر است.

-نتایج این پژوهش حاکی از آن است که حضور زنان در دانشگاه تا حدودی می تواند باعث ایجاد احساس رضایت از زندگی در آنان شود و اگر شایستگی و خودکارآمدی را ادراک کنند، میزان رضایتش از زندگی خصوصی و شغلی افزایش می یابد که این احساس بر بهبود سلامت روانی آنان تأثیر به سزایی دارد.

-زنان دانشگاهی می توانند نتایج و پیامدهای تصمیم گیری خود را پیش بینی کنند و کمتر تحت تأثیر هنجارهای بیرونی قرار می گیرند.

-شور و نشاط احساسی است که از تفکرات فرد نشأت می گیرد و بر رفتار وی تأثیر می گذارد. نتایج حاصله نشان می دهد، زنان دانشگاهی تفکرات مثبت را جایگزین تفکرات منفی می کنند. بنابراین مثبت اندیشی می تواند احساس شور و نشاط بیشتری در آنان ایجاد کند.

در کل میتوان استنباط کرد که حضور زنان در دانشگاه تحت تأثیر خودشناسی، درک

۳۲۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۱۳۱۱

مقابل و برقراری روابط مؤثر، شناسایی و کنترل احساسات و هیجانات منفی، مقابله با استرس های ناشی از تعدد نقش ها، حل مسأله به شیوه صحیح و مثبت اندیشی بر بهبود سلامت روانی آنان مؤثر است و این نتایج با نتایج مطالعاتی که توسط آندرید و همکاران (۰۷۷۷)، خسروی (۰۳۲۸) (و قجواند) (۰۳۲۸) انجام شده است، همخوانی دارد. هرچند نتایج مطالعات نشان داده است زنان شاغل در سن سالمندی تحت تأثیر فشارهای روانی قرار می گیرند که بخشی از آن ناشی از اشتغال و بخش دیگر مربوط به دوران رشد آن ها است. اما با توجه به آگاهی و کاربرد راهبردهای مقابله با استرس به خصوص راهبرد حل مسأله که ناشی از توانایی حل مسأله در زنان شاغل است و به کارگیری راهبردهای برنامه ریزی در زندگی روزمره می توانند بر این بحران فائق (آیند) ویشال راگونات، ۸۱۰۸

با توجه به آنچه گفته شد می توان نتیجه گرفت که حضور زنان در دانشگاه آزاد اسلامی بر روابط خانوادگی، پرورش فرزندان، اقتصاد و رفاه خانواده و سلامت روانی آنان مؤثر است و این آثار مثبت را میتوان قطره های از دریای بیکران پیامدهای مثبت مشارکت فعالانه زنان در دانشگاه های آزاد اسلامی دانست. به منظور افزایش مشارکت زنان در دانشگاه ها پیشنهاد می شود رسانه های گروهی و مراکز آموزشی و فرهنگی در جهت آگاهی دادن به افراد جامعه از دگرگونی نقش زنان و توجه به حقوق آنان به عنوان همسر، مادر و فردی شاغل تلاش خود را به کارگیرند. همچنین پیشنهاد میشود جهت افزایش اعتماد به نفس، احساس کفایت و شایستگی، بهبود سلامت روان، افزایش رضایت از زندگی کاری و خانوادگی در زنان، با تشکیل سمینارها، کارگاه های آموزشی و جلسات مشاوره برای زنان دانشگاهی، جایگاه شغلی زنان را تقویت نموده و نسبت به شکوفایی استعداد های بالقوه این قشر عظیم تدابیر لازم به کار گرفته شود.

منابع

فارسی

• آبوت، پ، والاس، ک. (۰۳۲۳). جامعه شناسی زنان. ترجمه منیژه نجم عراقی. تهران: نشر نی.

• افشاری، ز. (۰۳۲۱). اقتصاد خانواده، دانشگاه الزهرا.

• افشاری، ز. (۰۳۲۱). اشتغال زنان و رفاه خانواده: یک چارچوب تحلیلی، فصلنامه مرکز تحقیقات زنان، دوره ۰، شماره ۸.

نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۳۳۱

• احمدی، ع.؛ تقوی، س.ح. (۰۳۲۸). تأثیر اشتغال مادران بر عملکرد رفتاری و

- ۰۸۰. آموزشی فرزندان، فصلنامه پژوهش زنان، دوره ۰، ش ۱، ص ۱۱.

• اوتادی، م. (۰۳۲۱). تأثیر اشتغال زنان بر سلامت روان همسرانشان، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.

• اعزازی، ش. (۰۳۲۰). علل و پیامدهای اجتماعی حضور دختران در دانشگاه.

مجموعه مقالات همایش آموزش، اشتغال زنان و توسعه ملی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه مازندران.

• بنیاد امانی، ل. (۰۳۲۸). بررسی ارتباط شهرنشینی با بزهکاری نوجوانان پسر در کانون اصلاح و تربیت تهران، مرکز آموزش و پرورش زندان ها.

• توسلی، غ. ع. (۰۳۲۸). آیا می توان بین کار زن در خانه و کار بیرون آشتی برقرار کرد؟، پژوهشکده مطالعات زنان دانشگاه الزهرا، سال اول، شماره ۸.

• سیف، س. (۰۳۱۷). عوامل مؤثر خانوادگی بر بزهکاری نوجوانان، مجله حقوقی و - ۱۰. قضایی دادگستری، ش ۳۸، ص ۱۰.

• جارالهی، ع. (۰۳۲۰). تأثیر اشتغال زنان بر میزان همکاری مردان در خانه، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء.

• خسروی، ز. (۰۳۲۸). نقش تأهل و اشتغال بر خودپنداره زنان ایرانی، مجموعه مقالات همایش زن در یافته های نوین پژوهشی پژوهشکده زنان دانشگاه الزهرا.

• شادی طلب، ژ. (۰۳۲۰). توسعه و چالش های زنان ایران، تهران: قطره.

• شاکریان، ع. (۰۳۱۰). بررسی علل بزهکاری اطفال و نوجوانان در کانون اصلاح و تربیت سنندج، آرشیو مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندان ها.

• شربتیان، م.ح. (۰۳۲۱). بررسی ابعاد و موانع اجتماعی زنان. پیک نور، سال هفتم، ۲۱-۷۱، ش ۳

• عبدوس، ص. (۰۳۲۰). بررسی مشارکت سیاسی زنان استان سمنان از سال

۳۱۱۱ تا سال ۳۱۱۱، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته علوم سیاسی.

• رئیس، ا.ق. (۰۳۲۸). بررسی نقش خانواده در پیشگیری از بزهکاری نوجوانان،

۰۰۲- فصلنامه دانش انتظامی، سال هفتم، ش ۰، ص ۷۱

۳۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱
• فراست، ز؛ نوایی نژاد، ش؛ ثنایی، ب. (۰۳۲۳). بررسی و مقایسه منبع کنترل و رضایت زناشویی در بین زنان شاغل و خانه دار شهر تهران. پژوهش های مشاوره ۰۱۳-۰۰۷،، ش ۷ و ۱
• قجاوند، ک. (۰۳۲۸). بررسی تأثیر اشتغال زنان سرپرست خانوار بر بهداشت روان فرزندان، پنجمین همایش سراسری بهداشت روانی و اختلالات رفتاری کودکان -۲۰. و نوجوانان، ص ۱۱

• کار، م. ا. (۰۳۱۷). زنان در بازار کار ایران، تهران: روشنگران.

• معظمی، ش؛ مهدوی، م. (۰۳۲۲). اختلال در کارکرد رشدی خانواده و بزهکاری اطفال و نوجوانان، مجله علمی - پژوهشی تحقیقات زنان، سال سوم، شماره ۰، ص ۲۱-۰۰۰.

• معموری، س. م. (۰۳۱۰). بررسی میزان مشارکت زنان در توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی.

• مقصودی سوده بستان، ز. (۰۳۲۳). بررسی مشکلات ناشی از همزمانی نقش های ۰۸۷-۰۱۱، خانگی و اجتماعی زنان شاغل شهر کرمان، مطالعات زنان، ش ۱

• موسوی، ب. (۰۳۱۲). بررسی اشتغال زنان متاهل و مشکلات آنان با نگاهی به تأثیرات اشتغال زنان در خانواده، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی دانشگاه الزهراء.

• یزدخواستی، ب؛ احمدی، و. (۰۳۲۱). بررسی وضعیت فعالیت و اشتغال زنان در ایران با تأکید بر سرشماری ۱۰۳۱۱ مطالعات زنان، سال اول، ش ۳

انگلیسی

- Andrade, C; Postma, K, & Abraham, K. (1999). Influence of womans work status and the well-being of Indian.
  - Arber, S. & Cooper, H. (2000). Gender and Inequalities in health Across the life-course. pp123-149. In E. Annandale and K. hunt (eds). Gender Inequalities I health. Buckingham: Open University Press.
- نقش زنان دانشگاهی در پیش گیری از آسیب های اجتماعی خانواده ۳۱۱
- Bagheri, M., Moltafet, H., Sharifian, H. (2009). A Study on Women Employment and its Effect on Power Pyramid in Families. *Journal of Family Research*. 5(2). 247-262.
  - Beegle, K., Frankenberg, E., & Thomas, D. (2001). Bargaining power within couples and use of prenatal and delivery care in Indonesia. *Studies in Family Planning*, 32(2), 130-146.
  - Gold, D. (1979). Comparisons of Adolescent children with Employed and Nonemployee mothers, *Merrill palmer quarterly*, 24(31).
  - Ghuman, S. J., Lee, K.J., & Smith, H.L. (2004). Measurement of women's autonomy according to women and their husbands: Results from five Asian countries. PSC Research report. 504-556.
  - Hoffman, L.W. (1989). Working mothers, sanfrancisco, jossey Bass.

- Jejeebhoy, S. J. (2002). **Convergence and divergence in spouses' perspectives on women's autonomy in rural India.** *Studies in Family Planning*, 33 (4), 299–308.
- Kabeer, N. (2001). **Reflections on the measurement of women's empowerment.** In *Discussing women's empowerment - theory and practice.* Sida Studies No. 3, Novum Grafiska AB, Stockholm.
- Li, J. G. (2004). **Gender inequality, family planning, and maternal and child care in a rural Chinese county.** *Journal of Social Science & Medicine*, 59, 695–708.
- Nathanson, C.A. (1980). **Social Roles and Health Status Among Women: the Significance of Employment.** *Social Science and Medicine* 1: 71-463.
- Raghunath, G.V. (2012). **Mental health of middle aged working women.** *Sinhgad e Journal of Nursing*, Vol. II, Issue I, 57-63.
- Salmi, V., Kivivuori, J. (2006). **The Association between Social Capital and Juvenile Crime,** *European Society of Criminology*, Vol. 3 (2): 123-148.
- Sultana, N., H. Nazli, and Malik (1994), **Determinants of women time allocation in selected districts of rural Pakistan,** *The Pakistan Development Review*, 33 (4),Page 1141-1153.
- Waldron, I. & Jacobs, J. (1989). **Effects of Labor Force Participation on Women's Health: New Evidence from a Longitudinal Study.** *Journal of Occupational Medicine*, 30: 977-983.
۳۱۱ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره بیست و ششم، بهار ۳۳۱۱
- Webb (Marcia) et al (2007), **Sham guilt, symptoms of depression and reported history of psychological maltreatment child Ab. & neg.** Vol 31.____